

N:o 116.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1905, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor m. m.

(2:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 26 april 1905 aflåten proposition (n:o 133) har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1906 bevilja *dels* för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor genom förhyrande af lämplig lokal under ett år, räknadt från och med den 1 oktober 1905, ett belopp af 3,000 kronor, *dels ock* till bestridande af kostnaderna för vissa klassers förflyttning till den hyrda lokalen samt inredning af de naturvetenskapliga lärorummen vid ifrågavarande undervisningsanstalter ett belopp af 1,000 kronor.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen yttrat följande:

»Vid upprepade tillfällen under de senare åren har direktionen
Bih. till Riksd. Prot. 1905. 4 Saml. 1 Afd. 64 Häft. (N:o 116, 117.)

öfver högre lärarinneseminariet gjort underdåniga framställningar med anledning af det bristande utrymmet i de lokaler, som för närvarande disponeras af seminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor, äfvensom lokalernas otidsenliga beskaffenhet. En af dessa framställningar föranlät Kungl. Maj:t, på tillstyrkan af dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att i proposition till 1900 års Riksdag begära anslag till nybyggnad å den nuvarande tomten vid Riddaregatan i Stockholm för den med seminariet förenade normalskolan för flickor. I skrifvelse den 14 maj 1900 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel medgaf visserligen Riksdagen, »att de lokaler, som för närvarande användas af statens normalskola för flickor, äro för sitt ändamål otillräckliga och otjänliga». På anförda skäl afslog Riksdagen likväl den gjorda framställningen, under antydan därvid att såväl normalskolan som seminariet borde förflyttas till en ny rymlig tomt med erforderlig lekplats, samt att de häraf för staten uppstående kostnaderna borde kunna i viss mån nedbringas, därest — såsom utan obillighet kunde förutsättas — Stockholms stad kunde finnas benägen att i någon mån medverka till läroanstalternas förflyttning, exempelvis genom kostnadsfri upplåtelse af lämplig tomt.

Med anledning af en under år 1901 af direktionen gjord framställning inhämtade Kungl. Maj:t från stadsfullmäktige i Stockholm yttrande, huruvida Stockholms stad vore villig upplåta en viss af direktionen angifven, staden tillhörig tomtedel till fritt begagnande af omnämnda läroanstalter. Stadsfullmäktige förklarade sig emellertid på anförda skäl förhindrade att besluta den ifrågasatta upplåtelsen.

Ej heller en under år 1904 af direktionen gjord underdånig framställning, afseende inköp genom statsmedel af tomtplats till bebyggande för ifrågavarande läroanstalters räkning, har ledt till påföljd, när nämligen det begärda tomtpriset befauns för högt och dessutom det ifrågasatta området ej komme att lämna tillräckligt utrymme.

En ny framställning från direktionen öfver högre lärarinneseminariet föreligger nu, afseende att genom förhyrande af lokal för några klasser af normalskolan bereda ökad utrymme för båda läroanstalterna samt möjliggöra bättre anordningar för den naturvetenskapliga undervisningen. Denna framställning innefattas i en underdånig skrifvelse den 8 mars 1905, för hvars hufvudsakliga innehåll jag nu går att redogöra.

Efter anmärkande att seminariets byggnadsfråga för närvarande befunne sig i det läge, att nybyggnad icke kunde förväntas blifva företagen under de närmaste åren, men att behovet af ökad utrymme och tidsenligare lokaler gjorde sig alltmera kännbart, fortsätter direktionen:

Från seminariets facklärare i naturvetenskap hade vid flera tillfällen erinringar gjorts angående olämpligheten af de lokaler, som användes vid undervisningen i denna viktiga ämnesgrupp. Det vore allmänt erkänt, att för att moderna metoder vid den naturvetenskapliga undervisningen skulle kunna användas och en verklig åskådningsundervisning meddelas särskilda lärorum med speciell utrustning erfordrades. Men seminariet och normalskolan förfogade för närvarande blott öfver en lärosal, som kunde användas för den naturvetenskapliga undervisningen, och denna lärosal måste tillika inrymma nästan all bithörande undervisningsmateriel. Särskildt ogynnsamma vore de lokala förhållandena för den kemiska undervisningen. Då seminariets kemiska laboratorium vore ett trångt, mörkt och osundt rum, försvårades i hög grad laborationer, företagna af eleverna själfva — något som ej stode tillsammans med de fordringar, man i våra dagar uppställde på elevernas själfverksamhet. Med fog kunde det påstås, att sådana laborationer vore nödvändiga åtminstone för elever i seminariets tredje årskurs, hvilka studerade kemi i syfte att utbilda sig till lärarinnor i detta ämne. Inom nämnda afdelning studerade för närvarande nio elever kemi, men af utrymmesskäl kunde af dessa ej mer än fyra samtidigt arbeta i det lilla laboratoriet. För eleverna i den fjärde, valfria årskursen, där facklärarinnor utbildades, hade det under nuvarande förhållanden ej ens kunnat sättas i fråga, att någon väsentligare del af arbetet skulle förläggas till seminariets laboratorium, utan man hade måst hänvisa eleverna till utförande af kemiska laborationer vid andra läroanstalter, ofta till stort men för deras ändamålsenliga utbildning.

Beträffande normalskolan hade lokalens otidsenlighet visat sig ödesdiger i synnerhet för småskolans utveckling. Under det att ännu vid 1890-talets början lärjungeantalet i de fyra lägsta klasserna årligen nådde maximigränsen, kunde från slutet af samma årtionde, oafsedt tillfälliga fluktuationer, ett konstant sjunkande af lärjungeantalet påvisas, för en klass till och med till nära hälften. Det kunde ej heller förvåna, om i en tid, då hygienens betydelse så ofta och så skarpt framhölls, föräldrar hellre satte sina barn i någon af de privata flickskolor, som under de senaste åren erhållit nya, fullt tidsenliga lokaler, än i normalskolan, som ej ägde dylika. De lokaler, där småskolan inrymdes, uppfyllde icke ens måttligt ställda fordringar: lärorummen vore tämligen mörka, små och dragiga, intet slöjdrum funnes, och, hvad värre vore, när väderleken icke tillåte barnen att under rasterna vistas i fria luften, funnes för dem ej annan lekplats än ett synnerligen mörkt rum, som af normalskolans lärjungar användes såsom kapprum.

Småskolans utveckling vore för de förenade läroanstalterna en lifsfråga. Det låge i öppen dag, att lärjungeantalet i de högre klasserna af normalskolan i väsentlig mån berodde på tilloppet till de lägre, då föräldrar ju i regeln icke läte sina barn öfvergå från en skola till en annan. En genomgående minskning af lärjungeantalet i normalskolan skulle emellertid innebära, att denna skola icke längre kunde fylla sina uppgifter. Med en undergräfd ekonomi skulle den hvarken i fråga om lärarekrafter, metodiska anordningar och undervisningsmateriel kunna vara en mönsterskola, ej heller skulle den blifva ett lämpligt och tillräckligt öfningsfält för seminariet.

I betraktande af nu anförda förhållanden hade direktionen ansett nödvändigt att för läsåret 1905—1906 söka anskaffa ny lokal för de lägsta normalskoleklassernas räkning. Ett godt tillfälle härtill erbjöde sig, i det att en till skola särskildt inredd våning funnes att hyra i huset n:r 11 C vid Nybrogatan, å en tomt, som gränsade till seminariets egen och som vore belägen inom samma kvarter som denna. Nämda våning betingade visserligen en årlig hyra af 3,000 kronor, men erbjöde också högst väsentliga fördelar. Genom dess förhyrande skulle kunna erhållas ljusa och rymliga lärorum för fyra klasser, slöjd- och lekrum, lärarinnerum samt ovanligt rymliga tamburer; och på grund af lokalens läge skulle barnen fortfarande kunna använda seminariets gårdsplan till lekar i det fria. — Genom småskolans flyttning till annan lokal skulle vidare inom seminariets nuvarande byggnad ökad utrymme kunna vinnas för den naturvetenskapliga undervisningen, och särskilda anordningar kunna vidtagas för inrättande af nytt laboratorium.

Då de omnämnda förändringarna under nuvarande förhållanden måste anses nödvärdiga, men de medel, som stode till direktionens förfogande, icke räckte till för bestridande af de utgifter, som ej mindre förhyrandet af ny lokal än äfven flyttningen dit och inredningen af de naturvetenskapliga lärorummen komme att föra med sig, anhölle direktionen i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes sätta direktionen i tillfälle att, intill dess seminariet erhöle ny byggnad, förhyra oförmälda lokal och särskildt för år 1905 låta åt direktionen utanordna till hyreshjälp 3,000 kronor samt till hjälp för flyttning och inredning af de naturvetenskapliga lärorummen 1,000 kronor.

Efter nådig remiss har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 18 april 1905 i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Sedan öfverstyrelsen meddelat, att öfverstyrelsen genom två af sina medlemmar på platsen inhämtat närmare kännedom såväl om seminariets

nuvarande lokaler som äfven om den till förhyrning ifrågasatta våningen, yttrar öfverstyrelsen i berörda utlåtande, bland annat, följande:

De lokaler, i hvilka högre lärarinneseminariet och normalskolan för närvarande vore inrymda, erbjöde alltför litet utrymme. Eget klassrum saknades för åttonde klassen af normalskolan, och klassen måste därför ambulera mellan teckningssalen och för tillfället lediga läsrum, något som vore synnerligen olämpligt. Kapprummet å nedre boten vore alldeles otillräckligt och halfmörkt samt måste vid dålig väderlek användas som leksal för de förberedande klasserna i normalskolan. Flera läsrum, icke minst ett par af de förberedande klassernas, vore dåligt ventilerade och otillräckligt belysta; särskildt vore rummen för undervisning i naturkunnighet så tränga, att en tidsenlig utveckling af denna undervisning icke vore möjlig.

De anmärkta bristerna kunde på ett fullt tillfredsställande sätt afhjälpas endast genom en ny byggnads uppförande, men frågan härom hade stött på svårigheter. Då emellertid behovet af vidgade och förbättrade undervisningslokaler blifvit alltmera trängande, och genom direktionens förslag några af de största olägenheterna i hygieniskt och pedagogiskt afseende, af hvilka läroanstalten för närvarande lede, blefve provisoriskt undanröjda, hemställde öfverstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes till 1905 års Riksdag göra framställning om beviljande af de af direktionen begärda anslagen.

Såväl de förut gjorda framställningarna rörande nybyggnad för högre lärarinneseminariet och normalskolan som den nu förebragta utredningen ådagalägga, att dessa läroanstalters nuvarande lokaler äro otillräckliga, delvis ock otjänliga för sitt ändamål. Den möjlighet, som nu yppat sig att på ett fördelaktigt sätt provisoriskt afhjälpa dessa olägenheter, synes mig därför ej böra lämnas obegagnad.

Beträffande den af direktionen omförmälda våning, hvars förhyrande ifrågasatts, har jag inhämtat, att densamma, förutom tamburer, toalettrum, kök m. m., innehåller sju stora rum, samt att densamma från och med den 1 oktober 1905 står direktionen till buds för de närmaste åren. Beträffande hyressummans storlek måste man taga hänsyn till — förutom att hyrorna i Stockholm i allmänhet äro höga — att rummen i våningen äro stora, samt att våningen redan är inredd för undervisningsändamål och genom sin närbelägenhet till de nuvarande skollokalerna synnerligen passande.

Ej heller mot beloppet af det för flyttning m. m. begärda anslaget anser jag mig äga anledning till anmärkning.

Framställning till Riksdagen om de begärda anslagsbeloppens uppförande på extra stat för år 1906 synes mig alltså böra ske. I händelse anslagen af Riksdagen beviljas, lärer hinder ej möta för Kungl. Maj:t att under år 1905 låta förskottsvis utanordna dels anslaget till flyttning m. m., dels ock erforderlig del af anslaget å 3,000 kronor.»

Under återopande af hvad sålunda anförts hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

På grund af hvad i ärendet förekommit hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må på extra stat för år 1906 bevilja:

a) för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor genom förhyrande af lämplig lokal under ett år, räknadt från och med den 1 oktober 1905, ett belopp af 3,000 kronor; samt

b) till bestridande af kostnaderna för vissa klassers förflyttning till den hyrda lokalen samt inredning af de naturvetenskapliga lärorummen vid ifrågavarande undervisningsanstalter ett belopp af 1,000 kronor.

Stockholm den 5 maj 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
